

Anı:

Ahmet apku



Penceremde Kumru Kuşu

İçinde yaşadığımız tabiatta hayvanların kendilerine mahsus bir dünyası vardır. Kuşlar, bu açıdan dikkate değer canlılardır. Her birinin yaşam biçimi farklılık arzeder. Bunlardan bazıları tabiatın kucağında, bazıları evcilleşmiş haliyle insanlarla varlığını idame ettirir. Bir kısmı evcilleşmiş olmadığı halde insanlara yakın durur. Kumru kuşları bu üçüncü kategoride yer alır.

Gündelik hayatta gözlemlerimiz, bize 'ek tohumun hasını, çekme ekmek yasını' der. Tabiatın işleyişinde, özellikle hayvanlar âleminde, acımasız bir gidişatın olduğu düşünülebilir. Ancak her bir hayvanın kendine özgü algı, savunma, yuva kurma, varlığını ve neslini sürdürme mekanizması olduğu gözlerden kaçmaz. Darwinyen bir bakışla, hayvanlar arasında tabii bir seleksiyon vardır ve sadece güçlü olanlar hayatta kalabilir. Bu bakış bir gerçeği ifade ediyorsu bu durumda, tavşan ve kumru kuşları gibi bazı hayvanların şimdiye kadar tarihe karışmış olması gerekirdi dememiz mümkündür.

Salgın hastalık (pandemi) sürecinde evlere kapandık. Alışageldiğimiz hayat düzeni alt üst oldu. İnsan, alışan varlıktır. Onun için yeni şartlara uyum sağlamaya çalıştık. Dışarıda sosyal hayata nispetle ev hayatı daha küçük geldi bize. Bu açıdan ev düzeninde, daha önce önemsiz gibi görünen bazı hususlar, daha bir anlam ve değer kazanmaya başladı. Bu cümleden olarak (Mayıs 2021'de) evimizin penceresinde bir saksıya yuva yapan kumru kuşunun hikayesine kısa bir değini yapmak istiyorum.

Hatırlayabildiğim kadarıyla anne kuş, önce etrafı kolaçan etti. Birkaç defa pencereimizdeki saksıya kondu, etrafı yokladı. Ben, kuşların yuva yaptığı bu hengamede kumru kuşunun penceredeki bir saksıyı yuva olarak kullanacağına pek ihtimal vermedim. Ne de olsa, pencerede, hane halkının gözü önünde yuva yapmak, tabiatta kendi halinde yaşayan kuşlar için görülen bir husus değildir, diye düşündüm. Birkaç gün sonra baktım ki, kumru kuşu, saksıyı yuva olarak kabul etmiş ve iki tane yumurta bırakmış, üzerine de kuluçkaya yatmış! Bizim için şaşırtıcı bir manzara idi doğrusu.

Önceleri kumru kuşu, bize biraz mesafeli durdu. Hafif ürktü ve fakat biz onu ürkütmemek adına ne gerekiyorsa yaptık. Onları izleme sürecimiz de başlamış oldu. Kuluçka döneminde yumurtaların üstü her daim dolu idi. İnsan şunu soruyor tabii olarak, acaba anne kuş hiç kalkmadan nasıl orada kalıyor ? Yakından gözlemimiz neticesinde anladık ki, meğer nöbetleşe olarak yumurtaların üzerinde yatıyorlarmış. İlginç! Üç haftalık zaman zarfı sonucu iki tane yavruları dünyaya gözlerini açtı. Bu, bizim için hoş bir manzara idi.

Kumru kuşu, derviş ruhlu bir hayvan :) Yuva kurmak için fazla uğraş vermiyor. Çam ağacının bir miktar kurumuş yaprağının yuvaya getirilip üstünkörü konulması onlar için kâfi. Bazı kuşların adeta sanat eseri konumundaki yuvalarına benzer bir manzara onların yuvasında yok. Anne kumru, yavruların üzerinde onların ısınması ve korunması için bekliyor. Erkek kumru kuşu ise sürekli yiyecek topluyor ve yavrularına gagasının içinden bunları veriyor. Erkek kumru yuvaya geldiğinde anne kumru, karnını doyurmak ve biraz rahatlamak için kısa süreliğine şöyle bir cevelan ediyor.

Gerek kuluçka gerek yavruların büyütülmesi esnasında yavrular hiç yalnız bırakılmıyor. Bu durum, sanırım, yavrularının karga vb. kuşlar tarafından alınıp götürülmesini engellemeye dönük tedbir onlar açısından. Pencere gibi yerlere yuva yapmaları da böyle okunabilir. Mesela tavşan, köpeklerin seslerinin duyulabileceği bir mesafede yuvalarını yaparlar. Ki, böylece onları avlayan tilki, çakal gibi hayvanlardan kendilerini belli ölçüde koruma çemberinin içine almış olurlar. Sanırım bu durum kumru kuşları için de geçerli. İnsanların yakınına bir yere yuva yapıyorlar ki, insanlardan çekinen diğer kuşlardan böylece korunmuş oluyorlar. Kumru kuşları görünüşte masum, zavallı gibi durur. Ancak yuvasına gelebilecek bir tehlike karşısında asla kaçmaz ve yuvasını, yavrularını korumak adına ne gerekiyorsa yapar.

Gözlemim şu; yavruların yuvadan uçuş zamanları yaklaşınca onlara yeteri kadar yiyecek vermiyorlar. Kumru kuşları, kursaklarında yiyeceği sıvı haline getirip yediriyor. Yavrular, gagalarını annelerinin ağzının içine sokarak yiyeceklerin yiyorlar. Demek ki, kuş sütü denilen şey bu olsa gerek. Yavrular iyice büyüdüklerinde uçuş temrinleri yaptılar. Kanat ve tüy temizliği, görülmeye değerdi. Bir ikindi suları büyüğü uçtu ve karşıdaki ıhlamur ağacına kondu. Anaları hemen yanına gidip onu doyurdu ve ödüllendirdi. Diğer yuvada yalnız kaldı. Annesi onun da yanına geldi ve sonra gidip elektrik direğine kondu. Hu hu, hu diyerek onları cesaretlendirdi. Bir ara yuvadaki yavru, mükedder halde uyumak istedi. Ancak ne olduysa cesarete geldi, uçmak istedi. Ve nihayet o da kanatlandı ve bir üst katın penceresine, oradan da ıhlamur ağacına kadar uçtu. Böylece yuvadan uçmuş oldular. Geceyi anne babasıyla geçirdiler. Gündüz, anne babası onları uçmak için cesaretlendirmekle uğraştılar. Kumru kuşları tek eşli yaşamış. Biri ölünce bir daha başka bir kuşla yuva kurmazmış. Onun için 'kumru kuşları'

gibi deyim, evli çiftler için söylenir olmuş. Bir belgeselde kuşların yüzde doksan ikisinin tek eşli yaşadığını duymuştum.

Hayvanlardaki bu durum belki onların içgüdüsünün bir yansıması olabilir. Hayvanlarda içgüdü için, bir hayvan türünün bireylerine katılım yoluyla geçen ve hayatın idamesine dönük bilinçsiz davranış olarak tanımlanır. Lakin soru şudur: Bilinçsiz davranış, onlarda ilk önce nasıl oluşmuştur ve bir sonraki nesle nasıl aktarılmaktadır? Herhangi bir hayvan, ebeveyninden henüz hiçbir şey öğrenmediği halde varlığını devam adına bazı davranışları nasıl sergiler? Bunlar bence üzerinde durulması gereken konulardır. Bu arada dünyaya gelen yavruların, içinde buldukları yuvanın rengi ile ne kadar uyum içinde olduklarını zikretmem gerekir.

İlgi çekici konulardan biri de şudur; baharın, kuşlar için böylesi bolluk zamanında onlar, nesillerini devam ettirmek adına nice tehlikelere, zahmetlere katlanıyorlar. Sabırla yuvalarında yavrularını büyütüyorlar. Mesela, anne kumru kuşu, bazen sabahın erken saatlerinde erkek kumru kuşunun nöbeti devralması için hafif kısık sesle hu hu hu diye sesleniyor. Ardından ses tonu yükselerek bu çağrısını yineliyor. Şayet çağrısı henüz karşılık bulmadı ise, bu sefer sesini daha da yükseltiyor. Sanki aralarında kuş dili ile vazifelerini yerli yerince yapabilmek adına böyle bir seferberlik var gibi.

Kur'an'da muhtelif peygamberlerin kıssaları zımında çeşitli hayvanlardan bahsedilir. Arı, (hüdhüd) kuşu, merkep, köpek, (yunus) balık(ı), deve, inek, karınca vd. Bu hayvanlardan on tanesinin cennete gideceğine de inanılır. Bu açıdan İslam kültüründe sözü edilen hayvanlara yönelik insanî davranışlara çeki düzen verilir. Günümüzde hayvan hakları açısından dile getirilen hususlar, aslında İslam kültürüne içerilmiş vaziyettedir. Bu zaviyeden bakılınca Hz. Peygamber'in Sevr mağarasında yaşadıkları konusunda güvercin ve örümceğin ayrı bir yeri vardır. Kumru kuşları da güvercin ailesinden görülür. Onun için mezkûr kuşlara yönelik bir tür sempati ve sevgiden söz edilebilir.

Kuş evleri/ serçe sarayları, Gurabahâne-i Laklakân, göçmen kuşlar vakfı gibi nice yapı, gerçekte Müslümanların kuşlara yönelik merhametinin eseridir. Kuşlara yönelik bu merhamet, sevgi ve sempati, nice insanın isminin başına veya devamına 'kuşçu' lakabının verilmesini beraberinde getirmiştir. Kuşlar, bir tür uçma özgürlüğünün sembolü olarak görülmüştür. Bu açıdan bazı kuşlara çeşitli anlamlar yüklenmiştir. Nuh tufanı sonrası sevgi ve esenliğin sembolü olarak 'güvercin' görülmüş, bu konuda karga menfi bir anlam kazanmıştır. Kartal, gücün timsali iken puhu kuşu bilgeliğin ve bu arada uğursuzluğun sembolü olarak hafızalarda yer etmiştir. Güvercinlerin haberci kuş olarak görülmesinin tarihi arka planı vardır. Onların, posta güvercini olarak eğitilmesine bu zaviyeden bakılabilir. Kuşların dünyası nice belgesellere konu olmuştur. Bununla birlikte kuşlar, birçok açıdan incelenmeye değer varlıklardır.

"Göklerde ve yerde nice deliller [ayet] vardır ki, yanlarına uğrarlar da onlardan yüzlerini çevirerek geçerler." (Yusuf Suresi, 105).